

Russische homo's hadden vóór de revolutie meer vrijheid. Een gesprek met Simon Karlinsky. /Hekma, Gert; Oosterhuis, Harry. In: Homologie, Vol. 8, No. 5, 1986, p. 4-9.

De gerenommeerde slavist en hoogleraar aan de Universiteit van Berkely Simon Karlinsky heeft verschillende publicaties over homoseksualiteit in de Russische literatuur op zijn naam staan, waaronder *The Sexual Labyrinth of Nikolai Gogol* (1976) en *Marina Tsvetaeva: The Woman, Her World and Her Poetry* (1985). Karlinsky werd in 1924 geboren in het Chinese Harbin. Zijn familie uit Oekraïne had tijdens de revolutie een veilig heenkomen in Mantsjoerije gevonden. Door de Tweede Wereldoorlog kwam hij in Californië terecht en door dienst te nemen in het Amerikaanse leger verwierf hij het Amerikaanse staatsburgerschap. Nadat hij als verbindingsofficier in Duitsland had gewerkt, studeerde hij musicologie en Slavische taal en letterkunde. De opbloei van de homobeweging na de Stonewall-rellen, de subcultuur in San Francisco en zijn Engelse partner inspireerden hem om in zijn wetenschappelijke werk aandacht aan homoseksualiteit te besteden.

Voordat wij Karlinsky een eerste vraag stellen, steekt hij al van wal:

“In het Westen bestaat over het algemeen weinig kennis over het tsaristische Rusland van voor de bolsjewistische machtsovername in 1917. Het beeld van een achterlijke, statische en autocratisch bestuurd samenleving is eenzijdig. Vanaf 1860 waren er hervormingen doorgevoerd waardoor de Russische samenleving in beweging was gekomen. Na de revolutionaire onrust in 1905 kwam met de invoering van een parlement (Doema) en de verzachting van de censuur de liberalisering in een stroomversnelling terecht. Vooral intellectuelen, kunstenaars en schrijvers kregen hierdoor meer armslag.”

“In het tsaristische Rusland bestond er voor homoseksuelen meer vrijheid dan onder het communisme. Ik kon het bijna niet geloven toen ik daar in 1945 achter kwam toen ik als legertolk in Duitsland met homoseksuele Russische soldaten sprak. Zij vertelden dat er in de Sovjetunie weinig mogelijk was, maar ze hadden van oudere mannen gehoord over het bloeiende homoleven met bars en badhuizen in het tsaristische St. Petersburg.”

Kende het tsaristische Rusland geen wetten tegen homoseksualiteit?

“Er bestond een wet die anaal verkeer tussen mannen strafbaar stelde, maar daarbij moest wel bewezen worden dat penetratie met zaadlozing had plaatsgevonden en bovendien waren minstens twee ooggetuigen vereist die dat bevestigden. In feite werd deze wet zelden toegepast. Als het toch tot een veroordeling kwam, bestond de straf uit zogenaamde ‘hervestiging’ ofwel verbanning naar Siberië voor tenminste drie jaar. In tegenstelling tot wat onder het Sovjetregime gebruikelijk werd, hield deze verbanning geen gevangenschap en dwangarbeid in. Hoe licht de straf was in vergelijking met het communisme blijkt uit een geval waarover Tolstoj rond de eeuwwisseling in zijn *Opstanding* schrijft. Een vooraanstaand man uit St. Petersburg wordt door twee bedienden met een andere man betrapt en aangegeven. Na zijn veroordeling pakt hij rustig zijn spulletjes bij elkaar en reist in zijn eentje naar Siberië, waar hij in een van de grootste steden gaat wonen en een soortgelijke baan als in St. Petersburg krijgt. Omdat hij uit de hoofdstad komt waar alles gebeurt, willen de lokale notabelen hem graag ontmoeten. Al gauw nodigt de vrouw van de plaatselijke gouverneur hem uit op een feest, waar hij veel indruk maakt als pianist. Vervolgens nodigen alle notabelen hem uit en krijgt hij een druk sociaal leven. Na drie jaar keert de man terug naar St. Petersburg om zonder problemen zijn oude positie weer in te nemen. Tolstoj, die homoseksualiteit als een teken van decadentie zag, schrijft hier met verontwaardiging over: hij vond dat de man er te makkelijk mee weg kwam.”

“In 1903 werd de strafmaat overigens wel iets aangescherpt: een veroordeelde moest voor zijn verbanning minstens drie maanden naar de gevangenis. Was hij lid van de Orthodoxe kerk, dan moest hij tevens publiekelijk boete doen in de kerk. De geestelijkheid beschouwde homoseksualiteit als een zaak tussen kerk en gelovige, waarbij de staat afzijdig kon blijven. Verder bestonden er in het tsaristische Rusland geen wetten tegen homoseksualiteit, zoals de strafbaarstelling van ‘openbare schennis der eerbaarheid’ die wel in andere Europese landen gold. Dergelijke rekbare bepalingen voerden de communisten in. Vlak voor de Eerste Wereldoorlog diende de vader van de schrijver Vladimir Nabokov als lid van de Doema een voorstel in om homoseksualiteit helemaal strafvrij te maken. Later trok hij zijn voorstel weer in, niet omdat het geen kans zou maken, maar omdat, zoals Vladimir Nabokov in zijn memoires vermeldt, diens jongere broer door de Engelse huisleraar werd verleid.”

Heeft de verscherping van de strafmaat in 1903 en ook de verontwaardiging van Tolstoj iets te maken met de grotere zichtbaarheid van homoseksualiteit in die tijd, die een tegenreactie opriep?

“Vanaf de jaren negentig van de negentiende eeuw was er binnen bepaalde kringen, vooral die van kunstenaars en schrijvers alsook aristocraten, inderdaad sprake van toenemende zichtbaarheid en tolerantie. Het was algemeen bekend dat een broer, een oom en twee neven van de tsaar homoseksueel waren. Homoseksualiteit werd meer in het algemeen vaak met aristocratische losbandigheid geassocieerd en niet zozeer met modern liberalisme. De communisten hebben later op dit sentiment doorgeborduurd. Van enkele zeer reactionaire tsaristische staatslieden is bekend dat zij homoseksueel waren. Graaf Sergej Uvarov bijvoorbeeld die onder de autocratische tsaar Nicolaas I aan het begin van de negentiende eeuw minister van onderwijs was. Uvarov liet zijn geliefde tot ondervoorzitter van de Academie van Wetenschappen en tot rector van de universiteit in St. Petersburg benoemen, hoewel deze niet voor deze functies gekwalificeerd was. De dichter Poesjkin schreef in een spotdicht dat hij zijn positie voornamelijk aan zijn achterste te danken had.”

“Poesjkin had overigens geen moeite met homoseksualiteit, in tegenstelling tot andere grote schrijvers als Gogol en Tolstoj die beiden met hun eigen verlangens in die richting worstelden. Poesjkin was nauw bevriend met Philip Vigel, een ultraconservatieve regeringsbeambte, die in zijn memoires heel openlijk over zijn homoseksualiteit schrijft. Poesjkin stuurde hem eens een uitnodiging in dichtvorm om bij hem te komen logeren. Daarin verontschuldigde hij zich voor het feit dat zijn woonplaats Vigel niet de genoegens van Sodom kon bieden – Sodom werd volgens Poeskin ten onrechte bestraft – maar dat zijn huisbaas wel zonen had die wellicht op zijn avances zouden ingaan. Poesjkin beloofde Vigel hem aan de zonen voor te stellen.”

“Een interessante figuur is in dit verband ook Konstantin Leontjev (1831-1891), een schrijver en diplomaat wiens politieke kleur als ‘rechts van de tsaar’ werd aangemerkt. Hij had een hekel aan de West-Europese cultuur en bracht een groot deel van zijn leven door op de Balkan en in Turkije. Daar vond hij een wereld waarin hij zijn homoseksuele verlangens kon bevredigen. In zijn literaire werk verheerlijkt hij het mannelijke lichaam. Zijn roman *De Egyptische Duif*, die postuum in 1910 verscheen, bevat tal van homo-erotische elementen. Zijn roman *Bekentenissen van een echtgenoot*, die wel tijdens zijn leven verscheen, veroorzaakte een schandaal. Het verhaal gaat over een arts die tijdens de Krimoorlog verliefd wordt op een Turkse krijgsgevangene. Hij uit zijn liefde door middel van zijn vrouw, met wie hij de Turk laat slapen. Leontjevs verhaal *Khamiden Monoli*, dat in 1869 verscheen, is een van de weinige voorbeelden in de literatuur van die tijd waarin de afkeer van homoseksualiteit aan de kaak wordt gesteld. Het verhaal gaat over de liefde tussen een Turk en een Kretenzer, die in een tragedie eindigt door de vijandige houding van de familie van de laatste.”

“Om nog even terug te komen op de associatie van homoseksualiteit met de mores van de aristocratie: het is opmerkelijk dat Oscar Wilde en later ook de Duitse vorst Philip von Eulenburg vooral in de Russische conservatieve pers werden verdedigd – overigens een verdediging die nu wat eigenaardig en schijnheilig overkomt. De aarts-reactionaire en ook antisemitische essayist Vasily Rozanov bijvoorbeeld, die aan het begin van de twintigste eeuw op een positieve, maar ook elitaire manier over homoseksualiteit schreef, beweerde onder verwijzing naar Plato dat ‘echte homo’s’, die alleen onder hoogstaande mensen (dat wil zeggen de hogere standen) voorkwamen, niets onder de gordel deden. Aan ontuchtige handelingen zouden zich uitsluitend onontwikkelde mannen, zoals matrozen, schuldig maken. Dit alles neemt niet weg dat er toen sprake was van een vrij tolerante houding onder de elite en de intelligentsia. Zo vond er in 1895, het jaar waarin Wilde werd veroordeeld, in Moskou een soortgelijke *cause célèbre* plaats met veel aandacht in de media. Een aantal ouders diende een aanklacht in tegen een leraar Grieks op een kostschool vanwege seksuele handelingen met hun zoons. Toen de rechtbank de leraar schuldig bevond, dienden zijn collega’s een petitie in waarin zij met een beroep op diens goede reputatie verzochten de veroordeelde niet naar Siberië te verbannen. De rechtbank willigde het verzoek in. De leraar moest Moskou weliswaar verlaten, maar kon zijn beroep in een andere stand in Europees Rusland voortzette. Na drie jaar kreeg hij zijn positie op zijn oude school terug alsof er niets was gebeurd.”

Heeft die tolerantie iets te maken met het ontbreken van een burgerlijke moraal en daarmee verbonden normen omtrent het gezin en mannelijkheid?

“De term ‘macho’ is in Rusland niet zo zijn plaats. Kijk, de ongeletterde boer was gewoonweg ruw en onbehouwen: hij sloeg zijn vrouw, zijn kinderen, zijn hond, zijn paard ...het leven was hard. Naast de boerenmassa en een groeiend, maar nog relatief klein industrieel proletariaat had je een cultureel ontwikkelde aristocratie en stedelijke bourgeoisie. Voor de revolutie werd er niet in politieke termen over homoseksualiteit gesproken. Het waren de bolsjewieken die er een politiek punt van maakten. Daarvoor was homoseksualiteit een gespreksonderwerp in de wereld van kunst en literatuur. Vanaf de jaren negentig kwam een aantal Russische kunstenaars en schrijvers openlijk voor hun homoseksualiteit uit. Een van de bekendste is Sergej Diaghilev die in de jaren 1899-1909 een grote culturele invloed uitoefende, niet alleen op het gebied van het ballet, maar ook op dat van de literatuur, schilderkunst en muziek. Hij was de spil van een groep jonge kunstenaars die allerlei vernieuwingen invoerde. Diaghilev had in die tijd een relatie met zijn neef en zij werden overal als koppel uitgenodigd. De jaren 1905-1917 vormden het hoogtepunt van de literaire thematisering van homoseksualiteit. Een van de belangrijkste schrijvers uit die tijd is Mikhail Koezmin (1875-1936), die bekend stond als de Peterburgse Oscar Wilde. In zijn roman *Op vleugels*, die in 1906 verscheen als feuilleton, verwerkte hij de bewustwording en acceptatie van zijn homoseksualiteit. Uit deze roman spreekt een soort van *gay pride* en de gelukkige afloop van het verhaal is bijzonder. Het tot 1923 meermaals herdrukte *Op vleugels* werd een soort van lijfboek voor Russische homo's. Ook in Koezmins gedichten en toneelstukken neemt homoseksualiteit een belangrijke plaats in.”

“Naast Koezmin waren er meer romanciers en dichters die in hun werk openlijk uitdrukking gaven aan homoseksuele verlangens en ervaringen: Vjacheslav Ivanov, Marina Tsvetaeva, Zenaida Hippus, Nikolai Kljoejev en Sergej Jesenin zijn enkele van de bekendste. De dichter Kljoejev (1887-1937) was een opmerkelijke figuur. In tegenstelling tot Koezmin, die een typische vertegenwoordiger van de Westers-georiënteerde stedelijke intelligentsia was, wierp Kljoejev zich op als de verdediger van de Russische boerencultuur. Als leider van een groep zogenaamde boerendichters, van wie enkele zijn geliefde waren, trachtte hij zijn eruditie zoveel mogelijk te verbergen en idealiseerde hij het vermeende onbedorven Russische plattelandsleven. Kljoejev kwam uit een familie die tot de *Khlysty*-sekte behoorde. *Khlysty* betekent zoiets als flagellanten en ze vormden een van de religieuze sekten die aan het eind van de achttiende eeuw als reactie op de Westerse invloed ontstonden. Ze maakten deel uit van de ‘Oude Gelovers’ die zich al in de zeventiende eeuw van de orthodoxe staatskerk hadden afgescheiden. Deze waren vrij tolerant op seksueel gebied; zonden werden makkelijk vergeven. De *Khlysty* waren vooral in het noorden van Rusland te vinden en deze sekte vertoonde duidelijk biseksuele en sadomasochistische trekken. Na de bijeenkomsten bedreef je de liefde met degene die naast je zat, ongeacht de sekse. Verder werd de androgynie geïdealiseerd. Men koos een vrouw die als moeder van God werd vereerd: zij moest haar borsten laten amputeren.”

“Een andere sekte onder de Oude Gelovers was die van de *Skoptsy* ofwel castraten, die je vooral aantrof in het stroomgebied van de Wolga. Het ging om mannen die werkten als kooplieden en die zich lieten castreren om een deel van hun lichaam aan God te offeren. Zij adopteerden met instemming van de ouders een jongen die tegelijkertijd als knecht en geliefde diende. De jongere kreeg de naam van de oudere, nam later de handel over en adopteerde op zijn beurt een jongen. De gedichtencyclus *Broederlijke gezangen* (1912), die Kljoejev beroemd maakte en tal van homo-erotische passages bevat, was gebaseerd op de gezangen van de *Khlysty* en *Skoptsy*. In Koezmins *Op vleugels* komt ook een verwijzing voor naar de seksuele tolerantie onder de Oude Gelovers. De hoofdfiguur wordt tijdens een vakantie door een schoolvriend meegenomen naar zijn familie in een dorp aan de Wolga die tot de Oude Gelovers behoort. Voorzichtig vertelt hij aan een vrouw in het dorp dat zijn verlangen naar seksegenoten uitgaat. Zij reageert heel positief, voor haar zijn alle vormen van liefde in principe goed.”

Hadden schrijvers als Koezmin en Kljoejev helemaal niets te duchten van de literaire kritiek en de pers?

“Sommige critici brandmerkten hun werk als pornografisch, maar daar bleef het bij. De meeste critici beoordeelden hun werk op de literaire kwaliteiten en sommige uitten zich er lovend over. Koezmins homoseksuele toneelstuk *Venetiaanse dolkoppen* werd in een vooraanstaand theater in St. Peterburg opgevoerd. Kljoejev kende vooraanstaande bewonderaars, onder wie tsarina Alexandra. Toen zijn *Broederlijke Gezangen* verschenen, werd hij aan het hof uitgenodigd om enige gedichten uit deze bundel voor te dragen.”

Het is algemeen bekend dat de situatie voor homo's in de jaren dertig onder Stalin verslechterde. Maar in de jaren twintig vond er toch een seksuele liberalisering plaats?

“Dat is een misvatting. De communistische partij bevorderde geen seksuele hervormingen, zoals bijvoorbeeld John Lauritsen en David Thorstad beweren in hun *The Early Homosexual Rights Movement, 1864-1935* (1974). De strafbaarstelling van homoseksualiteit verviel weliswaar, maar dit was louter het gevolg van de afschaffing van het gehele tsaristische wetboek van strafrecht in 1918 en de vervanging daarvan door de zogenaamde ‘socialistische legaliteit’. Dat hield in dat rechters hun vonnis moesten laten bepalen door de klassenachtergrond van de aangeklaagde. Voor zover homo’s in de eerste jaren na de revolutie met rust werden gelaten, kwam dat door andere prioriteiten van de nieuwe machthebbers: de strijd tegen politieke tegenstanders. Het nieuwe in 1922 ingevoerde wetboek van strafrecht bevatte drie bepalingen met betrekking tot homoseksualiteit, waarvoor de communisten het van oorsprong christelijke begrip ‘tegennatuurlijk’ gebruikten. Strafbaar waren seksueel contact met iemand jonger dan zestien, ‘koppelarij’, (het gelegenheid geven tot seksueel contact tussen mannen) en seksueel verkeer in afhankelijkheidsrelaties. In 1933 werden alle vormen van homoseksueel contact strafbaar gesteld. Dat ging veel verder dan de tsaristische strafbaarstelling van anaal verkeer en ook de straf werd veel harder: drie tot acht jaar dwangarbeid.”

“Dat de Sovjets in de jaren twintig seksuele hervorming doorvoerden is een mythe, een beeld dat ze het buitenland voorspiegelden en dat vooral in Duitsland werd opgepikt. Er werden speciaal boeken in het Duits voor de export gepubliceerd. Zo halen Lauritsen en Thorstad een in 1925 gepubliceerd boek van Grigory Batkis aan over de zogenaamde seksuele revolutie in Rusland, maar ze zeggen er niet bij dat dit boek niet in het Russisch werd uitgegeven. Hirschfeld, die de Sovjetunie in 1925 op uitnodiging van de regering bezocht en die zich positief uitliet over de seksuele politiek, heeft zich een rad voor ogen laten draaien, Hij werd voorgesteld aan Koezmin en Kljoejev die van te voren te horen hadden gekregen dat hun vrienden in de gevangenis terecht zouden komen als ze zich negatief uitlieten over het regime.”

Hoe is het figuren als Koezmin en Kljoejev na de revolutie vergaan?

“Aanvankelijk juichten zij en ook Jesenin de bolsjewistische machtsovername toe. Kljoejev en Sergej Jesenin dachten dat deze tot een herstel van de traditionele boerenstaat zou leiden met een vooraanstaande plaats voor religie. Ze zagen Lenin als een soort van monnik. Maar in 1922 wendde Kljoejev zich af van het nieuwe bewind toen dat inzette op industrialisatie en er antireligieuze en antihomoseksuele maatregelen kwamen. In zijn gedicht *Moeder Sabbat* (1922) kritiseerde hij de regering en geeft hij aan dat hij nu naar de Moslims in de Kaukasus moet voor de knapenliefde die hij eerder onbekommerd kon uiten. In hetzelfde jaar verscheen in de *Pravda* een redactioneel commentaar waarin werd aangedrongen op een harde aanpak van schrijvers die afweken van de partijlijn. Kljoejev werd in de Sovjetpers al gauw bestempeld als ‘reactionaire koelak’ en in 1933 werd hij tot vier jaar dwangarbeid veroordeeld. Hij kwam niet meer op vrije voeten: in 1937 werd hij in Siberië gefusilleerd. Jesenin had al in 1925 zelfmoord gepleegd.”

“Koezmin kon in de eerste jaren na de revolutie blijven publiceren. Evenals Kljoejev kritiseerde hij de homovijandigheid van de communisten versluierd in zijn gedichten: hij maakt gewag van een leefstijl die alleen nog in het buitenland mogelijk is. Twee Sovjet-spreekbuizen schreven dat dit soort poëzie niet paste in de nieuwe tijd. In een perscampagne tegen hem werd zijn homoseksualiteit aangemerkt als bourgeois-overblijfsel uit het verleden. Vanaf 1925 kon Koezmin zijn werk steeds moeilijker uitgeven en in 1928 droeg hij voor het laatst in het openbaar voor uit zijn werk tijdens een van de laatste bijeenkomsten van homoseksuelen in Leningrad. Koezmin stierf in 1936, aan de vooravond van de grote zuiveringen, in grote armoede. Veel van zijn vrienden kwamen in strafkampen terecht.”

“Een politieke beweging hebben Russische homoseksuelen nooit gevormd. De homocultuur werd vooral door artistieke en literaire kringen gedragen. Na de revolutie stonden er geen nieuwe schrijvers op die op een positieve manier over homoseksualiteit schrijven en degenen die dat voor de revolutie al hadden gedaan, kregen het steeds moeilijker.”

Heeft er in de Sovjetunie een systematische vervolging van homoseksuelen plaatsgevonden?

“Nee, het was eerder een kwestie van toeval en willekeur. Men gebruikte homoseksualiteit tegen politieke tegenstanders als dat zo uitkwam. Tien maanden na de Oktoberrevolutie was er de zogenaamde Kannegieser-affaire. Kannegieser was een jonge homoseksuele dichter die in de kring rond Koezmin verkeerde. Zijn vriend, die niet politiek actief was, werd in 1918 doodgeschoten in een door Lenin bevolen vergeldingsactie tegen willekeurige gijzelaars. Uit wraak schoot Kannegieser de chef van de Tsjeka, de politieke politie in Leningrad, dood. Hoewel Kannegieser deze aanslag in zijn eentje uitvoerde, arresteerde de Tsjeka meerdere van zijn homoseksuele vrienden en werden deze gemarteld om hen te laten bekennen dat er van een samenzwering sprake was. Tot in de jaren dertig werden er homoseksuelen gearresteerd alleen om het feit dat ze Kannegieser hadden gekend.”

“Een voorbeeld van de homovijandigheid van de bolsjewieken is hun meedogenloze optreden tijdens de burgeroorlog in de Moslim-gebieden in Zuid-Rusland. Daar bestond een gewoonte die je als een soort pedagogische eros kunt zien: de gewoonte dat vooraanstaande intellectuelen met instemming van de ouders – er werd een contract opgesteld – een jongen als zoon en geliefde adopteerden. Veel van deze mannen werden doodgeschoten en ook de ouders werden bestraft.”

“Verder is de loopbaan van Georgy Chicherin (1872-1936) veelzeggend. Hij was een van de weinige openlijk homoseksuelen met een hoge positie in de Sovjetregering. Hij was een schoolvriend van Koezmin, maar verbrak het contact met Koezmin en andere homovrienden toen hij in 1918 een belangrijke diplomatieke functie kreeg. Tot 1925 vertegenwoordigde Chicherin de Sovjetunie op tal van internationale conferenties totdat men erachter kwam dat hij homoseksueel was. Hij werd gedwongen om een psychoanalytische behandeling te ondergaan in Duitsland en toen ‘genezing’ uitbleef, kreeg hij ontslag. Overigens moesten de Sovjets niets hebben van de psychoanalyse; Lenin verafschuwde Freuds leer en methode vanwege de aandacht voor seksualiteit. Wel werd er in de jaren twintig in de Sovjetunie over andere medische behandelingen van homoseksualiteit gediscussieerd, zoals de transplantatie van de testikels.”

“Begin jaren dertig werd de situatie voor homoseksuelen in de Sovjetunie steeds moeilijker. In dezelfde tijd dat Goebbels in Duitsland verklaarde dat homo’s het communisme verspreidden, werd homoseksualiteit in de Sovjetunie strafbaar gesteld en schreef Maxim Gorki: ‘roei de homoseksuelen uit en het fascisme is verdwenen’. Nadat Gorki de nieuwe wet als een triomf van het proletarisch humanisme bejubeld had, volgde een golf van arrestaties en zelfmoorden in het leger en in de partij. André Gide, die de Sovjetunie in 1935 bezocht en met Stalin over de gelijkberechtiging van homoseksuelen sprak, wist niet wat er gaande was. Tijdens zijn bezoek zag hij met eigen ogen hoe een groep mannen in een vrachtauto werd weggevoerd. Een van hen probeerde duidelijk te maken dat ze politiek gevangenen waren en vroeg hem om dit in het Westen publiek te maken. Maar Gide ging ervan uit dat het om criminelen ging. Anderzijds werd beroemde homoseksuele kunstenaars, zoals Eisenstein, ook onder Stalin vaak ongemoeid gelaten.”

Hoe is de homovijandigheid van de communisten te verklaren?

“De revolutionaire beweging in Rusland – niet alleen de communisten, maar ook de anarchisten, de sociaal-revolutionairen en populistten – die vanaf 1860 ontstond, was vanaf het begin puriteins. De toonaangevende ideologen waren vaak zonen van orthodoxe dorpspriesters. Die achtergrond verklaart de ascetische instelling van veel Russische revolutionairen. De revolutie vereiste het afzien van persoonlijke behoeftes en genoegens. Zoals gelovigen zich aan God wijdden, moesten de revolutionairen zich wijden aan de politieke strijd. De formulering van het Leninisme doet sterk denken aan de Catechismus. Seksuele genoegens werden al gauw met adellijke en burgerlijke decadentie geassocieerd. Al in de negentiende eeuw gold homoseksualiteit in de revolutionaire beweging als een product van kapitalistische uitbuiting. Onder het socialisme zou homoseksualiteit vanzelf verdwijnen.”

“Lenin was uitermate puriteins en vrouwvijandig. Dat blijkt bijvoorbeeld uit zijn gesprek met Clara Zetkin. Hij verafschuwde discussies over seksuele bevrijding, vooral als deze door vrouwen werden aangezwengeld. Die waren volgens hem bourgeois. Ze zouden hun rol als moeder weigeren te vervullen, terwijl de socialistische heilstaat kinderen nodig had. Arbeiders- en boerenvrouwen wilden volgens hem helemaal seksuele vrijheid: zij zouden kinderen willen produceren voor het socialisme. Het bekrompen puritanisme van een figuur als Lenin vormt de basis voor de Victoriaanse moraal die de communisten aan de Sovjetsamenleving oplegden.”